

УДК 398.1:001.89 (477+476+479.24+439)“19/20”

DOI <https://doi.org/10.15407/nte2025.04.052>

ВАСЯНОВИЧ ОЛЕКСАНДР

кандидат історичних наук, заступник директора з наукової роботи Державного наукового центру захисту культурної спадщини від техногенних катастроф (Київ, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9360-6447>

VASIANOVYCH OLEKSANDR

a Ph.D. in History, a deputy director for research of the State Scientific Center for Protection of Cultural Heritage from Technological Disasters (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9360-6447>

Бібліографічний опис:

Васянович, О. (2025) Дослідження з традиційних народних знань на сторінках журналу «Народна творчість та етнологія». *Народна творчість та етнологія*, 4 (408), 52–63.

Vasianovych, O. (2025) Research on Traditional Folk Knowledge on the Pages of “Folk Art and Ethnology” Journal. *Folk Art and Ethnology*, 4 (408), 52–63.

© Видавництво ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2025. Опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ДОСЛІДЖЕННЯ З ТРАДИЦІЙНИХ НАРОДНИХ ЗНАНЬ НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ «НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ ТА ЕТНОЛОГІЯ»

Анотація / Abstract

У статті здійснено спробу комплексного аналізу розвитку досліджень традиційних народних знань (медицина, метеорологія, астрономія, метрологія, математика) на сторінках журналу «Народна творчість та етнологія» протягом століття його існування. Визначено основні тематичні напрями публікацій етнологів: регіональні аспекти та узагальнені дослідження традиційних народних знань українців, особливості народних знань інших народів, міжетнічні взаємовпливи тощо.

1920-і роки позначені вивченням окремих аспектів з народних медицини, астрономії, математики. Упродовж 1930-х – першої половини 1960-х років традиційні народні знання взагалі не перебували в полі зору вчених-етнологів. З другої половини 1960-х років почали з'являтися окремі дослідження із цієї царини. У радянські часи науковий дискурс був значною мірою обмежений ідеологічними рамками, які нівелювали народні знання перед науковими. Наукові публікації просякнуті пошуком раціональної, прикладної сторони традиційних народних знань, зведенням нанівещь архаїчних світоглядних вірувань та уявлень. Незважаючи на це, доробок вітчизняних учених-етнологів у галузі народних знань спирається на ґрунтовну джерельну базу й не втрачає актуальності донині. З послабленням ідеологічного тиску збагатилася тематика наукових досліджень, розширилися їхні географічні межі. З початку XXI ст. збільшилася кількість регіональних досліджень із народних знань, з'явилися студії зарубіжних авторів.

Історіографічний огляд публікацій з народних знань – це переосмислення наукового внеску журналу у вивчення та збереження нематеріальної культурної спадщини українців та інших народів, спроба досягнути наукові інтереси вітчизняних та зарубіжних етнологів. Попри ідеологічні нашарування, зберігається актуальність досліджень із традиційних народних знань для сучасних етнологічних студій.

Ключові слова: історія наукового журналу «Народна творчість та етнологія», традиційні народні знання, народна медицина, народна метеорологія, народна астрономія, народна метрологія, народна математика, історіографія.

The article is an attempt of a comprehensive analysis of the development of research on traditional folk knowledge (medicine, meteorology, astronomy, metrology, mathematics) on the pages of “Folk Art and Ethnology” journal during the century of its existence. The main thematic areas of ethnologists’ published works are identified: regional aspects and generalized studies of traditional folk knowledge of Ukrainians, features of folk knowledge of other peoples, interethnic mutual influences, etc.

The 1920s are marked by research on individual aspects of folk medicine, astronomy, mathematics. During the 1930s – the first half of the 1960s traditional folk knowledge has not been at all in the field of view of ethnologists. Since the second half of the 1960s separate studies on traditional folk knowledge have been started to appear. In the Soviet times scientific discourse is largely limited by ideological frameworks that leveled folk knowledge over the scientific one. Scientific published works are permeated with the search for a rational, applied side of traditional folk knowledge, the nullification of archaic worldview beliefs and ideas. Despite this, the achievements of Ukrainian ethnologists in the field of folk knowledge are based on a solid source base and do not lose their relevance to this day. The subject matter of scientific research has become richer, and their geographical boundaries have been expanded with the weakening of ideological pressure. Since the early-21st century, a number of regional studies on folk knowledge has increased, and studies by foreign authors have appeared.

Historiographic review of published works on folk knowledge is a rethinking of the journal’s scientific contribution to the study and preservation of the intangible cultural heritage of Ukrainians and other peoples, an attempt to comprehend the scientific interests of Ukrainian and foreign ethnologists. Despite the ideological layering, the relevance of research on traditional folk knowledge for modern ethnological studies remains.

Keywords: history of the scientific journal “Folk Art and Ethnology”, traditional folk knowledge, folk medicine, folk meteorology, folk astronomy, folk metrology, folk mathematics, historiography.

Вступ. Протягом останніх ста років на сторінках журналу «Народна творчість та етнологія» опубліковано широкий спектр досліджень, які охоплюють різні напрями матеріальної та духовної культури. У попередніх статтях рубрики «Історія та теорія народознавства, мистецьких студій на сторінках журналу “Народна творчість та етнологія” (до 100-річчя заснування часопису)» простежено основні тенденції та напрями наукових пошуків у сфері весільної обрядовості та еволюцію вивчення українського народного одягу [1; 44]. У розвідці К. Бех також стисло проаналізовано головні віхи й тенденції розвитку журналу відповідно до діяльності наукових центрів, при яких він функціонував.

Спробуємо здійснити комплексний аналіз розвитку досліджень традиційних народних знань (медицина, метеорологія, астрономія, метрологія, математика) на сторінках часопису. На відміну від популярних етнологічних досліджень, присвячених народному одягу, народному житлу, декоративно-при-

кладному мистецтву, сімейній чи календарній обрядовості, традиційні народні знання не мали великої популярності серед учених. У нашій статті спробуємо розглянути регіональні аспекти та узагальнюючі дослідження традиційних народних знань українців, особливості народних знань інших народів, міжетнічні взаємовпливи тощо.

Виклад основного матеріалу. Традиційні народні знання охоплюють широкий спектр питань: народна медицина та ветеринарія – народні уявлення про захворювання та способи лікування людей і свійських тварин; народна метрологія та математика – традиційні системи мір та лічби; народна метеорологія – прогнозування погоди; народна астрономія – спостереження за небесними об’єктами тощо.

Етнографічні дослідження в 1920-х роках, розгорнуті співробітниками Музею (Кабінету) антропології та етнології ім. Ф. Вовка, Етнографічної комісії ВУАН та інших наукових осередків, спрямовувалися

на створення широкої мережі дописувачів та формування джерельної бази української етнологічної науки. Таким чином було розроблено низку спеціальних програм для збирання польового матеріалу, опублікованих на сторінках «Бюлетеня Етнографічної комісії Української академії наук», зокрема і з народної метеорології [29–32], метрології [14], астрономії [15]. Зібрані в такий спосіб матеріали зберігаються в Архівних наукових фондах рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (Ф. 1–5; 1–7, 1 дод.). Вони лягли в основу багатьох досліджень наступних років.

Народна медицина. Першою статтею з народної медицини можна вважати дослідження М. Гайдая про зільницький обряд та пов'язані з ним пісні [16]. У фольклористичних студіях ретельно описано символіку збору лікарських рослин українцями (час збору – до схід сонця, ритуальні нагота, купання, трапеза учасниць). Проте вдалося помітити окремі відомості про лікувальні властивості рослин, і згадуються хвороби, від яких вживали це зілля: *«Зілля рвуть таке: Золототисяшник, Череду (од золотухи), Відмеже ухо (воно од наривів; його мочуть у горілці і як нариває палець, то листочком обкладають ранку, і вона загойтьця), Ромашку для дітей пить, Полинь од живота на горілці настоюють і голову миють, Деревій теж од живота: мнуть його з сухим шином і трошки туди води вливають, і все мнуть його з шином, і шино й деревій тоді цідять на тряпочку і п'ють від болю живота (це, кажуть, його соняшниці охопили!)...»* [16, с. 97].

У статті В. Петрова на основі відповідей на анкети Етнографічної комісії та раніше опублікованих відомостей розглянуто вплив вихору на захворювання людини, яка *«слабне, стає припадочна, пропаца, навіки нещасна»*, що проявляється в *«голівному болю, шумі й гудінні в голові, м'язовому здриганні, тремтінні, почутті холоду й спеки; їй німіють члени, болить голова, синіють руки й ноги, чорніє обличчя, з рота тече слина, кидає*

в жар і холод... втрачає свідомість, стає без пам'яті, зомліває, глухне, німіє» тощо [33, с. 103]. Автор проводить паралелі із симптомами чорної хвороби, падучої, припадку, епілепсії, порівнює перекази з українського фольклору про підняття вихором та грецькою мітологією [33].

Після тривалої перерви в часописі була надрукована стаття А. Поріцького та М. Приходька «Вивчаймо народну медицину» [35], у якій висловлюється ідея важливості дослідження та втілення в практику *«лікувальних засобів за рахунок величезної народної спадщини»*. У розвідці оглядово описано лікувальні властивості лікарських рослин, гігієну, шкідливість переїдання та пияцтва. Посилаючись на досвід Молдови, де було створено «Картотеку народних лікувальних засобів», та Китаю, де існувала мережа навчальних закладів із вивчення народної медицини, відстоюється ідея викладання народної медицини в медичних навчальних закладах, створення центру-лабораторії або відділу при Академії наук чи кафедри народної медицини при Київському медичному інституті для збирання та вивчення лікувального досвіду українців. Утім, численні екскурси в історію, досвід інших народів, згадки про дослідників народної медицини (С. Верхратський, М. Носаль) не підтверджені посиланнями.

Єдиною узагальнюючою статтею з народної медицини стало дослідження З. Болтарович про методи профілактики захворювань як суттєвого елемента традиційної народної культури східнослов'янських народів, що поєднують раціональні та ірраціональні дії українців, білорусів, росіян [2]. Розглянуто бактерицидні властивості деяких рослин (часнику, цибулі, ялівцю, хрону тощо), вірування про оберегові властивості верби, любистку, ясена. Звернено увагу на формулу «гріх», яка за ілюзорними уявленнями приховувала раціональні санітарно-профілактичні норми: не їсти яблук до Спаса – вони незрілі; не викидати крізь вікно кістки, не їсти кільком однією лож-

кою – антисанітарія. Проаналізовано оберегові властивості металів і мінералів, хліба і солі, червоної нитки. На тлі загальноукраїнських рис виділено регіональні особливості лікування українців. З анонсованої джерельної бази у вигляді етнографічної літератури та сучасних польових матеріалів у статті присутня лише перша позиція.

Регіональні дослідження із цієї царини знань стосуються Гуцульщини, Бойківщини, Лемківщини, Надсяння, Полісся, Волині та Слобожанщини. Кожне з них є яскравим відображенням своєї епохи.

Невеличке повідомлення М. Думки про лікування гуцулів, бойків та лемків, підготовлене за наявними друкованими джерелами, цілком співзвучне наративам радянської епохи [23]. Попри згадки, що «*під пануванням іноземним загарбників, які не дбали про охорону здоров'я населення*», висловлено думку про важливість «*взяти від знахарів, бабок-шептух та ворожок усе, що можна*». Акцентовано на раціональних методах лікування, здійснено спробу знайти розумне зерно в ірраціональних.

Ґрунтовне дослідження З. Болтарович про народну медицину українців Полісся підготовлене за друкованими джерелами другої половини ХІХ – початку ХХ ст. та польовими матеріалами з північних областей України [3]. Авторка звертає увагу на архаїчні спільнослов'янські елементи, поєднання раціонального та ірраціонального в народному самолікуванні. Докладно описано ліки рослинного, тваринного, мінерального походження, гідротерапію. Звернено увагу на спеціалістів, які були фактично в кожному селі: костоправів, знахарів (*шептух, шептуль*). Згадуються магичні елементи лікування поліщуків: замовляння (*заговори, шепти, молитви*), використання води, вогню, механічних дій тощо. У розвідці міститься значний перелік місцевих назв лікарських рослин, хвороб, зафіксованих на Поліссі. При переважно узагальнених методиках лікування трапляються конкретні рецепти виготовлення лікарських препаратів.

На дохристиянські божества й символічно магичні кліше в поліських замовляннях та способах лікування звернув увагу В. Мойсієнко [27]. У його статті наведено локальні назви хвороб, способи їх лікування, приклади замовлянь, зібрані автором у 25 населених пунктах Полісся. Проаналізовано основні засоби лікування, якими є Земля, Вода та астральна тріада – Місяць, Зоря, Сонце. У такий спосіб автор обґрунтовує, що такі засоби належать до прадавніх часів поклоніння силам природи та божествам.

Розвідка С. Швидкого присвячена використанню дикорослих рослин у лікувальній практиці українців Слобожанщини [50]. Джерельною базою стали польові матеріали автора, зібрані в 16 районах Донецької, Луганської, Сумської та Харківської областей. У статті перераховано види ліків і технології їхнього виготовлення (квіти, трави, сік рослин, відвари, настої, порошки, мазі, компреси). Автор наводить літературні, місцеві назви рослин, доповнює їх науковими назвами латиною. Здійснено порівняння фітотерапевтичних знань з іншими регіонами України.

Про лікування дитячих хвороб на українсько-польському пограниччі (Західне Полісся, Волинь, Надсяння, Бойківщина, Лемківщина) йдеться в статті Дз. Ганус [17]. За польовими етнографічними матеріалами в розвідці розглянуто ірраціональні пояснення виникнення найпоширеніших дитячих захворювань: вроджені фізіологічні вади та розумові відхилення, родимі плями, гнійні утворення, безсоння, зурочення, епілепсія. На жаль, польові матеріали авторки (позиції 1–12 у списку використаних джерел) не містять по тексту назв населених пунктів, що ускладнює їх використання наступними дослідниками для ідентифікації матеріалу відповідно до регіонів.

Про фіксування відомостей з народної медицини під час експедиції «Чумацькими шляхами» протягом 1989–1990 років на Полтавщині, Івано-Франківщині, Закарпатті, Житомирщині повідомив А. Шкарбан [51].

Розвідка містить статистику зібраного матеріалу: 270 оригінальних рецептів лікування травами, мазями, глиною, сіллю, сировицею, магією слова на Івано-Франківщині й Закарпатті; понад 100 рецептів та кілька десятків замовлянь – на Житомирщині. Значне місце у статті посідають актуальні на той час рекомендації по виведенню з організму радіонуклідів та лікування онкологічних захворювань (раку).

Низка статей А. Темченка присвячена аналізу замовлянь українців [38–42]. Автор демонструє міждисциплінарний характер досліджень, які стосуються суміжних гуманітарних галузей – етнології, фольклористики, лінгвістики, філософії тощо. Розглядає мітологічну семантику голосних фонем, синтаксичні фігури, інформаційну модель діалогу, мітологема подорожі та часу в лікувально-обрядових текстах. Крім вербального, звернено увагу на інші аспекти лікування, зокрема на сприятливий час: «*Чуть стане сонце сходить*»; «*проти неділі*»; «*на молодий місяць*»; «*як смеркне надворі*» [38, с. 55; 39, с. 108], магічні дії, які супроводжували виголошення замовляння: «*Обв'язують хворе місце червоним поясом, розкладають на ньому дев'ять кучок паклі і підпалюють, не допускаючи горіти поясу*»; «*на живіт хворого ставили миску з перевернутим догори дном горщиком, наповненим термічно очищеним "на жару", але не приготованим до стану каші, пішоном; знахар катав яйце навколо пупа хворого; перекидаєш через праве плече; хворого покривали чорним сукном або ночвами*» [38, с. 51; 40, с. 47–48, 56].

О. Боряк розглянула презентацію народної медицини в мережі «Інтернет» та в газетній періодиці. Проаналізувала якість представленої інформації з народного акушерства, механізми етнокультурної трансмісії – особливості міжпоколінної передачі та ступінь осмислення сучасниками культурних традицій, перспективи їх подальшого функціонування [4; 5].

Трапляються розвідки про народну медицину інших народів, що дає змогу провести

паралелі з лікувальною практикою українців. Л. Мінько розглянув історію народної медицини білорусів із найдавніших часів до середини ХХ ст. [25]. Значна увага приділена народним лікувальним практикам (насамперед використанню лікарських трав), які лягли в основу медичних трактатів у різні часи. Не обійшлося в статті й без політичних моментів про нестачу медичної допомоги з боку шпиталів у часи Великого князівства Литовського та Речі Посполитої, про створення державної медичної служби після «*возз'єднання*» білорусі з росією, про недоступність лікарів для трудящих до «*революції 1917 р.*». Проте автор цілком слушно звертає увагу на важливість вивчення вітчизняної флори для медичних цілей, систематичного дослідження засобів білоруської народної медицини.

На сучасне використання білорусами дикорослих рослин із лікувальною метою звертає увагу К. Шумський [52]. Загалом його дослідження охоплює широкий спектр екологічних народних знань та вірувань білорусів. Це своєрідна спроба подивитися на навколишнє середовище крізь призму дбайливого ставлення до природи, раціональне використання її ресурсів через різну мотивацію в білорусів наприкінці ХІХ та в другій половині ХХ – на початку ХХ ст.

Угорська народна медицина представлена статтею М. Гоппала й розкриває методи «*магічного лікування*» [18]. В основу студій покладено польові матеріали, зібрані автором протягом 1962–1966 років та опубліковані в книзі «*Népi gyógyítás a zempleni hegyvidéken*» (Budapest; Debrecen, 1966)). Розглянуто зурочення, його попередження, замовляння, елементи за аналогією в лікувальних обрядах, певні дії (обертання, перевертання, зв'язування, обведення) тощо.

Невелике повідомлення Н. Хакімової знайомить читачів з *туркечаре* – народною медициною, нетрадиційними формами медицини в азербайджанському фольклорі [48]. Пояснюється відмінність цього фольк-

лорного жанру від інших – епічного, ліричного, драматичного. У, на перший погляд, теоретичній статті знаходимо окремі прикладні моменти, зокрема в міжпоколінній передачі знань.

Висвітлення *народної метеорології* на сторінках часопису з'явилося в пізню радянську добу у вигляді регіональних досліджень, які стосуються Українського Полісся. Зокрема, О. Федорів за польовими матеріалами з Волинської та Рівненської областей прагнула підійти з наукового погляду до пояснення народних прикмет, виділивши їх у дві семантичні групи: прикмети, які дають змогу прогнозувати погоду на короткий час та на тривалий період. Вона унікала аналізу архаїчних форм духовної культури жителів Полісся, спрямованих на усунення несприятливих явищ погоди [45].

Значно пізніше, на початку ХХІ ст., до студіювання народної метеорології Полісся приступив автор цієї статті. За польовими та архівними матеріалами нами було досліджено метеорологічні прикмети в народному календарі українців Полісся, народна метеорологія українців Полісся в контексті міжслов'янських зв'язків, агрометеорологічний досвід у передбаченні врожаю мешканцями Українського Полісся [7; 9; 11]. У полі зору були також інші регіони, зокрема Гуцульщина [12].

Через прикладний аспект прикмети погоди широко представлені в сучасних засобах масової інформації (обласні газети, інтернет-ресурси, радіо, телебачення), які ми також аналізували на сторінках журналу [10]. Розглядали метеорологічні уявлення українців стосовно «єврейських кучок» та деякі їхні прояви в традиційних українських віруваннях про несприятливі погодні явища в окремі періоди року. Проведено паралелі між єврейським святом Суккот і деякими українськими святами, зокрема Трійцею та днем Семена (Симеона) Стовпника. Порівнюючи атрибутику та ритуальні дії під час цих свят, відмітили чимало подібностей метеорологічного характеру [8; 13].

Крім власне метеорологічних знань, на сторінках часопису опубліковано статті про вірування українців, пов'язані з несприятливими погодними явищами.

У публікаціях Н. Дмитрука звернено увагу на магичні дії поліщуків, спрямовані на викликання дощу [20; 21]. Записи здебільшого стосуються сучасного Коростенського району Житомирської області, водночас трапляються свідчення з Волинської та Київської областей. Авторіві вдалося записати від одного до п'яти способів викликання дощу, найбільше – в с. Лопатичі (нині – село Олевської ТГ Коростенського р-ну): «1) Баби беруть плуга – горуть болото; учотирьох запрагають, мак сіють. І в рієцьє сіяли, де висохло. 2) Я, то набольш мак сип'ю в колодезь, шоб дощ був. 3) А в мене прикмета: як нема дощу – криницю виллю і пойде. 4) Змію вбивають і вієшають на дерево – перекинуть, шоб вієсів. 5) Треба обливати льон водою» [21, с. 80].

У статті З. Гудченко «Одноденний рушник (за спогадами переселенців з враженого радіацією Полісся)» йдеться головню про виготовлення обиденного полотна для викликання дощу в селах Народицького, Лугинського, Овруцького районів Житомирської області, Чорнобильського району Київської області [19]. Авторка осмислює зібрані матеріали, зазначаючи, що такі дії могли бути своєрідним жертвоприношенням, оберегом; порівнює з іншими обиденними діями, такими як виготовлення хрестів, тенет, пирогів, хліба, храмів. Побіжно згадуються інші магичні дії під час посухи: «Зв'язували докупи дерев'яні лопати, якими хліб у піч сажали, дівчатка-підлітки йшли до колодязів і колотили в них воду тими лопатами» (с. Малахівка Лугинського р-ну); «ходили кругом села з корогвами поперед хреста» (с. Старе Шарне Народицького р-ну); «мак свячений у колодязь сиплять» (с. Степків Овруцького р-ну)» [19, с. 94–95].

Про магичні дії під час негоди на Поліссі [8; 13] та на Гуцульщині у своїх статтях описав і автор представленої розвідки [12].

До регіональних досліджень відноситься стаття А. Мойсея про обряди викликання

ня та зупинення дощу в румунів Буковини [26]. Звернено увагу на обрядодії «Калоян» та «Папаруда», дії людей з надзвичайними здібностями (*соломонарі, контрсоломонарі*), які вміли керувати грозовими хмарами, та дії звичайних буковинських селян. Проведено певні порівняння з подібними магічними діями інших слов'янських народів: українців, росіян, болгар, сербів, хорватів, словенців та поляків.

Перша стаття з *народної метрології та математики* підготовлена Л. Дорошкевич на основі доповіді, виголошеної на Математичній комісії наукового педагогічного товариства в Києві 05 жовтня 1928 року [22]. Авторка цілком слушно наголошує: «Нам необхідно зібрати якомога більше того матеріалу з народньої математики, що не встиг іще назавсіді стертися в людській пам'яті під могутнім впливом нових форм сьогочасної культури» [22, с. 153]. Зібрані за програмою проф. К. Щербини [53] матеріали в с. Келиберді Шевченківської округи на Полтавщині (нині – с. Келеберда Черкаського р-ну Черкаської обл.) сучасним дослідникам взагалі недосяжні. Були зафіксовані способи записування цілих чисел: одиниці – *палічки*, десятки – *хрещики*, сотні – *хрещики в кружочках*, тисячі – *хрещики в квадратах*; арифметичні дії: додавання, віднімання, множення через повторне послідовне додавання, ділення через повторне послідовне віднімання. Записано відомості про геометричні тіла: прямокутник (*простокутник*), коло (*кружалка, кружок*), трикутник (*навголник*). Дослідниця звернула увагу також на одиниці вимірювання. Для сипких тіл використовували *мірку* на 1 пуд (Полтавщина), *корець* на 8 пудів (Бердичівщина). Землю міряли на десятини, але знали й інші одиниці: *опруг* – $\frac{1}{4}$ десятини, *гінка* – $\frac{1}{2}$ десятини (Полтавщина), *2 морги* – майже десятина, *пішак* – 3 морги, *різа* – 7 десятин (Бердичівщина). Для зважування користувалися *бедзвінами, шаньками, терезами* (Полтавщина), *кантарами, шайками* (Бердичівщина). Стаття містить ілюстра-

ції: цурка з нарізками, махова сажень тощо [22, с. 158, 161], які доцільно унаочнюють матеріал, а також доповнена коротким записальником із народного землемірства [22, с. 166–167].

У розвідці О. Сидоренко «Традиційна народна метрологія» за архівними матеріалами здебільшого аналізуються народні одиниці виміру, які побутували на українських землях у XVIII ст. [37]. Авторка стверджує, що, попри державні метрологічні заходи, народ користувався народними одиницями виміру, і докладно аналізує заміну мір сипкого мірами ваги. Таким чином згадана стаття належить швидше до історичної, ніж народної метрології.

Натомість Володимир Зінич, спираючись на широку джерельну базу, досліджує народні математичні та геометричні знання [24]. Він зазначає, що українці вміли рахувати, записувати числа, визначати відстань до недоступного предмета, вимірювати площу прямокутної, трикутної поверхні та ділянки неправильної форми, мали уявлення про прямий (*рівний*) кут, будову кола. У статті названо регіональні народні найменування одиниць земельної площі: *день, опруг, різа* тощо; відстані на землі: *гона* (Харківщина, Полтавщина), *довержай* (Закарпаття); міри сипких речовин: *мірка* (Київщина, Полтавщина), *корець* (Поділля), *віко, ферділь* (Закарпаття); міри рідини: *кубай, гелета* (Закарпаття), *міртук* (Гуцульщина) тощо.

На сторінках часопису можна натрапити на статті про народні знання окремих регіонів. Дослідження С. Чибирак про народну метрологію Правобережного Полісся за польовими матеріалами висвітлює міри та способи вимірювання довжини, часу, ваги, площі, об'єму [49]. Розвідка О. Пошивайла про народні системи лічби в гончарстві на Лівобережжі України охоплює відомості про місткість посуду та способи обрахунку глиняного посуду в XIX–XX ст. [36]. Автор виділяє 5–6 розмірів величин горщиків, які отримали свої назви від призначення (*золільник, борцівник, кашник*) та форми (*стовбун,*

плоскун). Назви полив'яних мисок залежали від розмірів (*одиначка, двійник, трійник, четверик, дріб'язок*). У статті є окремі відомості, які характеризують способи безгрошової оплати посуду (*на відсип*) та безкоштовну добавку посуду при оптовій купівлі (*доклад*).

Народна астрономія ще меншою мірою потрапляла в коло наукових зацікавлень українських етнологів. Протягом ста років на сторінках часопису не було опубліковано жодної узагальнюючої статті за цим напрямом. Натомість є окремі дослідження про сонце. Перша розвідка, підготовлена В. Петровим, складається з двох частин. У першій частині автор, спираючись на раніше опубліковані матеріали та інформацію від дописувачів Етнографічної комісії, розглядає мітологему «сонця» в українських народних віруваннях. Звернено увагу на важливості фіксації таких матеріалів, які середне та молодше покоління під впливом «школи, революції, нового матеріалістичного світогляду» називає це «глуїстікою» [34, с. 90]. У другій частині розглянуто аналогічні вірування в друкованій літературі, віршах, апокрифах, церковних догматах, візантійській поезії, олександрійській філософії, середньовічних та елліністичних космологічних творах тощо. Автор доходить висновку, що уявлення про сонце існують паралельно в народних віруваннях і в книжковій, літературній церковній та апокрифічній традиції [34].

С. Терещенкова оприлюднила джерельний (польовий) матеріал вірувань про сонце зі Звенигородщини на Київщині (нині – Звенигородський р-н Черкаської обл.), зібраний за анкетною Етнографічної комісії [43]. Записи зроблено зі збереженням місцевої говірки. З паспортів записів можна дізнатися назву населеного пункту (м. Звенигородка, сс. Богачівка, Тарасівка, Чичиркозівка та ін.), повні чи неповні імена (М. Трохименкова, Текля Голобородькова, К. П.), соціальне походження (селянин, селянка, громадянин, учень-хлопець, дід, баба) та вік респондентів.

У ХХІ ст. астрономічну тематику студіювала Н. Федорович. На сторінках журна-

лу було опубліковано її дописи про сонце [46] та Чумацький Шлях [47]. За польовими матеріалами авторки з Уманського та Маньківського (нині належить до Уманського) районів Черкаської області розглянуто астрономічні уявлення та вірування, пов'язані із сонцем. Аналізуються мітологічні космогонічні та космологічні уявлення, досліджується солярна символіка в усній народній творчості та обрядовості, декоративно-ужитковому мистецтві. Звернено увагу на прикладний аспект спостережень за сонцем у передбаченні погоди, визначенні часу. Іншою за стилем є стаття авторки про Чумацький Шлях. Спираючись на надруковані джерела, розглянуто вірування та уявлення про це скупчення зірок через його назви (*Молочний Шлях, Божа Дорога, Дорога в Єрусалим, Солом'яна Дорога, Пташина Дорога* та ін.). Численні порівняльні згадки, притаманні іншим народам, не підтвержені посиланнями. Значна частина розвідки присвячена висвітленню досліджуваної тематики в поезії, що свідчить про літературознавчий кругозір науковиці.

На сторінках часопису можна ознайомитися зі статтею про народні знання українців за кордоном. Узагальнююча праця Н. Вархол розкриває відомості із царини астрономії, метеорології, медицини, а також про космогонічні уявлення, магичні прийоми лікувальної практики українців Словаччини [6]. Імовірно, дослідження, підготовлене за польовими матеріалами авторки, містить значну частину термінології на позначення лемками фаз місяця, сузір'їв, хвороб, лікарських рослин тощо.

Висновок. Отже, журнал «Народна творчість та етнологія» відігравав і нині відіграє визначальну роль у дослідженні й репрезентації народних знань українців та інших народів. Аналіз матеріалів часопису демонструє неоднорідну їх наповнюваність протягом ста років як на хронологічному, так і на тематичному рівні, що є певним відображенням соціально-політичних умов часу. Тривалий період це був єдиний журнал, де

українські (і не лише) науковці мали змогу друкувати результати своїх досліджень. Можна побачити публікації польових матеріалів, регіональні, тематичні та узагальнюючі дослідження, наукові інтерпретації та теоретичні осмислення в царині народних

знань. Проблематика порушених і висвітлених наукових напрацювань у галузі народних знань залишається актуальною донині. Через публікації в часописі зберігаються та популяризуються народні знання – складова української культурної спадщини.

Джерела та література

1. Бех К. Весільна та шлюбно-обрядова тематика на сторінках журналу «Народна творчість та етнологія». *Народна творчість та етнологія*. 2025. № 2. С. 22–36. DOI : <https://doi.org/10.15407/nte2025.02.022>.
2. Болгарович З. З народної медицини українців. (Методи профілактики захворювань як суттєвий елемент традиційної народної культури східнослов'янських народів). *Народна творчість та етнологія*. 1991. № 2. С. 24–31.
3. Болгарович З. З народної медицини українців Полісся. *Народна творчість та етнологія*. 1986. № 2. С. 32–38.
4. Боряк О. До питання про сучасні механізми функціонування знань з народної медицини (за матеріалами газетної періодики). *Народна творчість та етнологія*. 2011. № 1. С. 38–45.
5. Боряк О. Презентація тематики з народної медицини у вітчизняних Інтернет-ресурсах. *Народна творчість та етнологія*. 2010. № 3. С. 71–77.
6. Вархол Н. Народні знання українців-русинів Словаччини. *Народна творчість та етнологія*. 2012. № 4. С. 33–45.
7. Васянович О. Метеорологічні прикмети в народному календарі українців Полісся. *Народна творчість та етнологія*. 2005. № 2. С. 86–92.
8. Васянович О. Метеосхожість «єврейських кучок» з українськими святами. *Народна творчість та етнологія*. 2014. № 2. С. 75–83.
9. Васянович О. Народна метеорологія українців Полісся у контексті міжслов'янських зв'язків. *Народна творчість та етнологія*. 2005. № 6. С. 94–100.
10. Васянович О. Народні метеорологічні знання українців у електронних та друкованих засобах масової інформації (аналіз джерельної бази). *Народна творчість та етнологія*. 2010. № 4. С. 69–75.
11. Васянович О. Передбачення врожаю мешканцями Українського Полісся: агрометеорологічний досвід. *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 4. С. 61–68. DOI : <https://doi.org/10.15407/nte2023.04.061>.
12. Васянович О. Сучасні метеорологічні знання та вірування гуцулів. *Народна творчість та етнологія*. 2013. № 6. С. 13–26.
13. Васянович О. Українсько-єврейські етнокультурні паралелі (за матеріалами народного метеокалендаря). *Народна творчість та етнологія*. 2013. № 2. С. 69–77.
14. Відомості про народне землемірство. *Бюлетень Етнографічної комісії УАН*. 1928. № 9. С. 5.
15. Вірування про небо. *Бюлетень Етнографічної комісії УАН*. 1927. № 6. С. 3.
16. Гайдай М. Зільницький обряд та сполучені з ним пісні. *Етнографічний вісник*. 1926. Кн. 3. С. 95–101.
17. Ганус Дз. Народна етіологія дитячих захворювань на території українсько-польського пограниччя. *Народна творчість та етнологія*. 2016. № 6. С. 77–83.
18. Гоппал М. Угорська народна традиція про медицину. *Народна творчість та етнологія*. 2005. № 3. С. 26–34.
19. Гудченко З. Одноденний рушник (за спогадами переселенців з враженого радіацією Полісся). *Народна творчість та етнологія*. 1998. № 1. С. 94–98.
20. Дмитрук Н. З нового побуту. *Етнографічний вісник*. 1926. Кн. 2. С. 31–37.
21. Дмитрук Н. Голод на Україні р. 1921. *Етнографічний вісник*. 1927. Кн. 4. С. 79–87.
22. Дорошкевич Л. Народня математика. *Етнографічний вісник*. 1929. Кн. 8. С. 152–167.
23. Думка М. Медицина карпатських українців. *Народна творчість та етнологія*. 1968. № 5. С. 45–46.
24. Зінич В. Народна математика та метрологія. *Народна творчість та етнологія*. 1967. № 2. С. 57–63.
25. Мінько Л. З білоруської народної медицини. *Народна творчість та етнологія*. 1968. № 6. С. 56–60.
26. Мойсей А. Комплекс обрядів викликання та зупинення дощу у румунів Буковини. *Народна творчість та етнологія*. 2005. № 4. С. 45–52.
27. Мойсієнко В. Про дохристиянські божества і символічно-магічні кліше в поліських замовляннях. *Народна творчість та етнологія*. 1992. № 2. С. 43–49.
28. Народній календар. *Бюлетень Етнографічної комісії УАН*. 1926. № 2. С. 2–3.
29. Народній календар. *Бюлетень Етнографічної комісії УАН*. 1927. № 3. С. 6–8.

30. Народний календар. *Бюлетень Етнографічної комісії УАН*. 1927. № 4. С. 1–4.
31. Народний календар. *Бюлетень Етнографічної комісії УАН*. 1927. № 5. С. 1–2.
32. Народний календар. *Бюлетень Етнографічної комісії УАН*. 1927. № 6. С. 1–2.
33. Петров В. Вірування в вихор і чорна хвороба. *Етнографічний вісник*. 1926. Кн. 3. С. 102–116.
34. Петров В. Мітологема «сонця» в укр. нар. віруваннях та візантійсько-гелліністичний культурний цикл. *Етнографічний вісник*. 1927. Кн. 4. С. 88–119.
35. Поріцький А., Приходько М. Вивчаймо народну медицину. *Народна творчість та етнографія*. 1965. № 4. С. 69–72.
36. Пошивайло О. Народні системи лічби в гончарстві на Лівобережжі України (XIX–XX ст.). *Народна творчість та етнографія*. 1988. № 1. С. 46–49.
37. Сидоренко О. Традиційна народна метрологія. *Народна творчість та етнографія*. 1976. № 4. С. 61–68.
38. Темченко А. Діалог як інформаційна модель (на матеріалах традиційної культури). *Народна творчість та етнографія*. 2005. № 1. С. 84–59.
39. Темченко А. Категорії часу в народній медицині українців. *Народна творчість та етнографія*. 2003. № 1–2. С. 106–112.
40. Темченко А. Міфологема подорожі в локативних конструкціях лікувальних текстів українців. *Народна творчість та етнологія*. 2020. № 3. С. 45–62. DOI : <https://doi.org/10.15407/nte2020.03.045>.
41. Темченко А. Семантико-модулятивні конструкції голосних у лікувально-обрядових текстах українців. *Народна творчість та етнологія*. 2021. № 1. С. 31–45. DOI : <https://doi.org/10.15407/nte2021.01.031>.
42. Темченко А. Синтаксичні фігури замовлянь як сугестивно-психологічний медіатор. *Народна творчість та етнографія*. 2002. № 4. С. 104–111.
43. Терещенкова С. Вірування в сонце. *Етнографічний вісник*. 1928. Кн. 7. С. 133–137.
44. Турейський І. Народний одяг українців у дискурсі журналу «Народна творчість та етнологія». *Народна творчість та етнологія*. 2025. № 3. С. 23–39. DOI : <https://doi.org/10.15407/nte2025.03.023>.
45. Федорів О. Народна метеорологія українців Полісся. *Народна творчість та етнографія*. 1984. № 6. С. 52–55.
46. Федорович Н. Сонце в системі астрономічних уявлень і вірувань українського народу (за матеріалами записів у селах Уманського та Маньківського районів Черкаської області). *Народна творчість та етнографія*. 2012. № 1. С. 89–95.
47. Федорович Н. Чумацький шлях в українських легендах та поезії. *Народна творчість та етнографія*. 2001. № 5–6. С. 91–94.
48. Хакимова Н. Традиційна народна медицина (народна медицина туркечаре и фольклор). *Народна творчість та етнологія*. 2014. № 1. С. 59–61.
49. Чибирак С. Народна метрологія Правобережного Полісся (середина XX – початок XXI століття). *Народна творчість та етнологія*. 2019. № 4. С. 56–66. DOI : <https://doi.org/10.15407/nte2019.04.056>.
50. Швидкий С. Дикорослі трави в народній медичній культурі населення Української Слобожанщини (друга половина XX – початок XXI століття). *Народна творчість та етнологія*. 2011. № 6. С. 45–52.
51. Шкарбан А. Чумацькими шляхами: знахідки народних рецептів лікування травами. *Народна творчість та етнографія*. 1991. № 5. С. 62–64.
52. Шумський К. Традиційні екологічні знання білорусів та їх трансформації в другій половині XX – на початку XXI ст. *Народна творчість та етнографія*. 2009. № 6. С. 42–49.
53. Щербина К. М. Опыт программы для собирания сведений по народной математике. Полтава : Издательство Полтавского губернского статистического комитета, 1893. 18 с.

References

1. BEKH, Kateryna. Wedding and Marriage-Ritual Themes on the Pages of “Folk Art and Ethnology” Journal. *Folk Art and Ethnology*, 2025, no. 2, pp. 22–36. DOI : <https://doi.org/10.15407/nte2025.02.022>. [in Ukrainian].
2. BOLTAROVYCH, Zoriana. From Ukrainians’ Folk Medicine (Methods of Disease Prevention as an Essential Element of the Traditional Folk Culture of East Slavic Peoples). *Folk Art and Ethnography*, 1991, no. 2, pp. 24–31 [in Ukrainian].
3. BOLTAROVYCH, Zoriana. From the Folk Medicine of Ukrainians of Polissia. *Folk Art and Ethnography*, 1986, no. 2, pp. 32–38 [in Ukrainian].
4. BORIAK, Olena. On the Issue of Modern Mechanisms of Functioning of Knowledge in Traditional Medicine (After the Materials from Mewspaper Periodicals). *Folk Art and Ethnology*, 2011, no. 1, pp. 38–45 [in Ukrainian].
5. BORIAK, Olena. Presentation of Traditional Medicine Topics in Ukrainian Internet Resources. *Folk Art and Ethnography*, 2010, no. 3, pp. 71–77 [in Ukrainian].

6. VARKHOL, Nadiia. Folklore of Ukrainian-Ruthenians of Slovakia. *Folk Art and Ethnology*, 2012, no. 4, pp. 33–45 [in Ukrainian].
7. VASIANOVYCH, Oleksandr. Meteorological Signs in the Folk Calendar of Ukrainians of Polissia. *Folk Art and Ethnography*, 2005, no. 2, pp. 86–92 [in Ukrainian].
8. VASIANOVYCH, Oleksandr. The Similarity of the Weather of “Jewish Holidays” with Ukrainian Holidays. *Folk Art and Ethnology*, 2014, no. 2, pp. 75–83 [in Ukrainian].
9. VASIANOVYCH, Oleksandr. Folk Meteorology of Ukrainians of Polissia in the Context of Inter-Slavic Ties. *Folk Art and Ethnography*, 2005, no. 6, pp. 94–100 [in Ukrainian].
10. VASIANOVYCH, Oleksandr. Folk Meteorological Knowledge of Ukrainians in Electronic and Printed Media (Analysis of the Source Database). *Folk Art and Ethnography*, 2010, no. 4, pp. 69–75 [in Ukrainian].
11. VASIANOVYCH, Oleksandr. Harvest Forecasting by the Inhabitants of Ukrainian Polissia: Agrometeorological Experience. *Folk Art and Ethnology*, 2023, no. 4, pp. 61–68. DOI : <https://doi.org/10.15407/nte2023.04.061>. [in Ukrainian].
12. VASIANOVYCH, Oleksandr. Modern Meteorological Knowledge and Beliefs of the Hutsuls. *Folk Art and Ethnology*, 2013, no. 6, pp. 13–26 [in Ukrainian].
13. VASIANOVYCH, Oleksandr. Ukrainian-Jewish Ethnocultural Parallels (After the Materials of the Folk Meteorological Calendar). *Folk Art and Ethnology*, 2013, no. 2, pp. 69–77 [in Ukrainian].
14. ANON. Information about Folk Land Surveying. *Bulletin of the Ethnographic Commission of the UAS*, 1928, no. 9, pp. 5 [in Ukrainian].
15. ANON. Beliefs about Heaven. *Bulletin of the Ethnographic Commission of the UAS*, 1927, no. 6, pp. 3 [in Ukrainian].
16. HAIDAI, Mykhailo. The Potion Rite and Songs Associated with it. *Ethnographic Bulletin*, 1926, book 3, pp. 95–101 [in Ukrainian].
17. HANUS, Dzvenyslava. Folk Etiology of Childhood Diseases in the Ukrainian-Polish Border Region. *Folk Art and Ethnology*, 2016, no. 6, pp. 77–83 [in Ukrainian].
18. HOPPAL, Mihai. Hungarian Folk Tradition about Medicine. *Folk Art and Ethnography*, 2005, no. 3, pp. 26–34 [in Ukrainian].
19. Hudchenko, Zoia. One-Day Towel (According to the Memories of Displaced People from Radiation-Stricken Polissia). *Folk Art and Ethnography*, 1998, no. 1, pp. 94–98 [in Ukrainian].
20. DMYTRUK, Nykanor. From a New Life. *Ethnographic Bulletin*, 1926, book 2, pp. 31–37 [in Ukrainian].
21. DMYTRUK, Nykanor. Famine in Ukraine in 1921. *Ethnographic Bulletin*, 1927, book 4, pp. 79–87 [in Ukrainian].
22. DOROSHKEVYCH, Liubov. Folk Mathematics. *Ethnographic Bulletin*, 1929, book 8, pp. 152–167 [in Ukrainian].
23. DUMKA, Mykyta. Medicine of Carpathian Ukrainians. *Folk Art and Ethnography*, 1968, no. 5, pp. 45–46 [in Ukrainian].
24. ZINYCH, Volodymyr. Folk Mathematics and Metrology. *Folk Art and Ethnography*, 1967, no. 2, pp. 57–63 [in Ukrainian].
25. MINKO, Leonid. From Belarusian Folk Medicine. *Folk Art and Ethnography*, 1968, no. 6, pp. 56–60 [in Ukrainian].
26. MOISEI, Antonii. A Complex of Rituals for Invoking and Stopping Rain among the Romanians of Bukovyna. *Folk Art and Ethnography*, 2005, no. 4, pp. 45–52 [in Ukrainian].
27. MOISIENKO, Viktor. On Pre-Christian Deities and Symbolic-Magical Clichés in Polissian Incantations. *Folk Art and Ethnography*, 1992, no. 2, pp. 43–49 [in Ukrainian].
28. ANON. People’s Calendar. *Bulletin of the Ethnographic Commission of the UAS*, 1926, no. 2, pp. 2–3 [in Ukrainian].
29. ANON. People’s Calendar. *Bulletin of the Ethnographic Commission of the UAS*, 1927, no. 3, pp. 6–8 [in Ukrainian].
30. ANON. People’s Calendar. *Bulletin of the Ethnographic Commission of the UAS*, 1927, no. 4, pp. 1–4 [in Ukrainian].
31. ANON. People’s Calendar. *Bulletin of the Ethnographic Commission of the UAS*, 1927, no. 5, pp. 1–2 [in Ukrainian].
32. ANON. People’s Calendar. *Bulletin of the Ethnographic Commission of the UAS*, 1927, no. 6, pp. 1–2 [in Ukrainian].
33. PETROV, Viktor. Belief in the Whirlwind and the Black Disease. *Ethnographic Bulletin*, 1926, book 3, pp. 102–116 [in Ukrainian].
34. PETROV, Viktor. The Mythologeme of the “Sun” in Ukrainian Folk Beliefs and the Byzantine-Hellenistic Cultural Cycle. *Ethnographic Bulletin*, 1927, book 4, pp. 88–119 [in Ukrainian].
35. PORITSKYI, Anatolii, Mykola PRYKHODKO. Let’s Study Folk Medicine. *Folk Art and Ethnography*, 1965, no. 4, pp. 69–72 [in Ukrainian].
36. POSHYVAILO, Oleksandr. Folk Counting Systems in Pottery on the Left Bank of Ukraine (19th–20th Centuries). *Folk Art and Ethnography*, 1988, no. 1, pp. 46–49 [in Ukrainian].
37. SYDORENKO, Olena. Traditional Folk Metrology. *Folk Art and Ethnography*, 1976, no. 4, pp. 61–68 [in Ukrainian].
38. TEMCHENKO, Andrii. Dialogue as an Information Model (After the Materials of Traditional Culture). *Folk Art and Ethnography*, 2005, no. 1, pp. 84–59 [in Ukrainian].

39. TEMCHENKO, Andrii. Time Categories in Ukrainians' Folk Medicine. *Folk Art and Ethnography*, 2003, no. 1–2, pp. 106–112 [in Ukrainian].
40. TEMCHENKO, Andrii. The Mythologeme of Travel in the Locative Constructions of Ukrainian Medicinal Texts. *Folk Art and Ethnology*, 2020, no. 3, pp. 45–62. DOI : <https://doi.org/10.15407/nte2020.03.045>. [in Ukrainian].
41. TEMCHENKO, Andrii. Semantic-Modulative Vowel Constructions in Ukrainian Medicinal and Ritual Texts. *Folk Art and Ethnology*, 2021, no. 1, pp. 31–45. DOI : <https://doi.org/10.15407/nte2021.01.031>. [in Ukrainian].
42. TEMCHENKO, Andrii. Syntactic Figures of Incantations as a Suggestive-Psychological Mediator. *Folk Art and Ethnography*, 2002, no. 4, pp. 104–111 [in Ukrainian].
43. TERESHCHENKOVA, Sofia. Belief in the Sun. *Ethnographic Bulletin*, 1928, book 7, pp. 133–137 [in Ukrainian].
44. TUREISKYI, Ihor. Ukrainian Folk Clothing in the Discourse of the “Folk Art and Ethnology” Journal. *Folk Art and Ethnology*, 2025, no. 3, pp. 23–39. DOI : <https://doi.org/10.15407/nte2025.03.023>. [in Ukrainian].
45. FEDORIV, Oksana. Folk Meteorology of Ukrainians of Polissia. *Folk Art and Ethnography*, 1984, no. 6, pp. 52–55 [in Ukrainian].
46. FEDOROVYCH, Nadiia. The Sun in the System of Astronomical Concepts and Beliefs of the Ukrainian People (Based on the Records in the Villages of Uman and Mankivka Districts of Cherkasy Region). *Folk Art and Ethnology*, 2012, no. 1, pp. 89–95 [in Ukrainian].
47. FEDOROVYCH, Nadiia. The Milky Way in Ukrainian Legends and Poetry. *Folk Art and Ethnography*, 2001, no. 5–6, pp. 91–94 [in Ukrainian].
48. KHAKIMOVA, Nubar. Traditional Folk Medicine (Turkegare Folk Medicine and Folklore). *Folk art and Ethnology*, 2014, no. 1, pp. 59–61 [in Russian].
49. CHYBYRAK, Svitlana. Folk Metrology of Right-Bank Polissia (Mid-20th – Early 21st Century). *Folk Art and Ethnology*, 2019, no. 4, pp. 56–66. DOI : <https://doi.org/10.15407/nte2019.04.056>. [in Ukrainian].
50. SHVYDKYI, Serhii. Wild Herbs in the Folk Medical Culture of the Population of the Ukrainian Slobozhanshchyna (Mid- to Late 20th – Early 21st Century). *Folk Art and Ethnology*, 2011, no. 6, pp. 45–52 [in Ukrainian].
51. SHKARBAN, Andrii. Along Milky Way Paths: Findings of Folk Herbal Treatment Recipes. *Folk Art and Ethnography*, 1991, no. 5, pp. 62–64 [in Ukrainian].
52. SHUMSKYI, Kostiantyn. Traditional Ecological Knowledge of Belarusians and Their Transformations in the Mid-to Late 20th – Early 21st Century. *Folk Art and Ethnography*, 2009, no. 6, pp. 42–49 [in Ukrainian].
53. SHCHERBINA, Konstantin. *An Experimental Program for Collecting Data on Folk Mathematics*. Poltava: Poltava Governorate Statistical Committee Publishing House, 1893, 18 pp. [in Russian].

Конфлікт інтересів

Автор не має потенційного конфлікту інтересів, який би міг вплинути на рішення про опублікування цієї статті.

Використання штучного інтелекту

Не використовувався.

Отримано / Received 15.10.2025

Рекомендовано до друку / Recommended for publishing 04.12.2025

Опубліковано / Published 09.12.2025